

Panevėžio Apskrities Valdybos

Tiltams prižiūrēti ir keliamus taisyti

INSTRUKCIJA

1937 m.

Panevėžio Apskrities Sav-bės Ieldinys.

Panevėžio Apskrities Valdybos

Tiltams prižiūrėti ir keliams taisyti

INSTRUKCIJA

1937 m.

Panevėžio Apskrities Sav-bės leidinys.

2-98-21292

F 98/21292

Tiltams prižiūrēti ir keliams taisyti

INSTRUKCIJA.

Kelių ir tiltų tvarkymas bei priežiūra yra sudėtingi ir reikalingi pasiruošimo. Apskrities Valdyba, leisdama šią instrukciją, tikisi, kad ji padės viršaičiams ir seniūnams tikslingiau pravesti bei atlikti kelių taisymą, o kelių taisytojams padės suprasti jų prievoles šioje srityje.

Tiltų priežiūra.

PAVASARI, ypatingai po gilio žiemos, kelių grioviai ir mažesni tiltai (vamzdžiai, maži medin. tiltai) būna užpustyti, užšalę. Pro juos negalėdamas vanduo praeiti, bėga per kelią ir jį išplauna. Upėse išalę medinių tiltų poliai bei kamaros ledui pasikeliant, gali būti išjudinti ar ištraukti.

Mediniai, ypatingai senesni tiltai dažnai genda. Laiku tų gedimų nepastebėjus ir nepašalinus, gali atsitikti nelaimių. Todėl seniūnai:

1) Mažų medin. tiltų potiltes, tiltus iš beton. vamzdžių ir kelio griovius greta jų, sniegui pradėjus tirpti, privalo išvalyti, kad sniegas nekliudytų vandeniu laisvai nubėgti.

2) Privalo apkapoti ledus apie medinių tiltų atramas bei ledlaužių polius.

PASTABA: Sniegą iš potilčių išvalyti ir ledus apkapoti seniūnas paveda artim. gyventojams.

3) Seniūnijos ribose esamus medinius tiltus kas savaitę privalo apžiūrėti ir apie pastebétus tiltų gedimus pranešti viršaičiui.

4) Atsiradus smulkų gedimų (skylės tilte), kurį sutaisymas kainuotų nedaugiau kaip 5 lt., privalo imtis priemonių tuos gedimus pašalinti. Išlaidas apmoka valsč. viršaitis.

5) Esant didesniems tilto gedimams (vieno ar kelių balkių ar polių lūžimas) pavojingą vietą privalo atitverti; pastatyti iš abiejų tilto galų įspėjamuosius ženklus (aptvėrimai, raudonos vėlevėlės) arba tiltą visai uždaryti ir pranešti valsč. viršaičiui.

PASTABA: Tiltą uždarius, turi būti pastatyti ženklai su užrašais, kur tiltas galima apvažiuoti.

6) Keičiant medinius tiltus į tiltus iš betonin. vamzdžių, kad nesusitrukdytų judėjimas, turi būti ardoma tik viena seno tilto pusė (kita tilto puse leidžiama pravažiuoti). Tik tada galima ardyti ir statyti antra tilto pusė, kai pirmojoj daly jau sudėti vamzdžiai ir užpiltas viršus.

7) Pilama ant vamzdžių žemė turi būti suplukiama, o vamzdys uždengiamas lygiai su kelio paviršiumi. Ant kelic, kur įdėtas beton. vamzdys, neturi būti nei kupros nei duobės. Supiltajai ant vamzdžių žemei suslūgus, vamzdžio užpilimas turi būti

neatidėliojant papildytas.

PASTABA: Užpilimo papildymus bei kuprų nukasi-mus atlieka tas kelio taisytojas, kurio taisliuje tiltas yra, arba kam seniūnas tai paves.

8) Nuo medinių ilgesnių kaip 3,0 m. tiltų turi būti nuvalomas purvas. Tiltai valomi bent pavasarį ir rudens kelių taisymo metu. Valymą atlieka tas kelio taisytojas, kurio taisliuje yra tiltas. Didessnių tiltų valymo prievolę viršaitis gali iškaityti į kelių taisymo ar gatvių laikymo prievolę.

Kelių taisymas ir priežiūra.

Kelių žvyravimu siekiama padaryti kelio važiuojam. daliai kietą ratų spaudimą išlaikančią žievę. Ant kelio išbertas žvyras susispaudžia tik tuomet, jei Jame yra apie 10—15% molio. Jeigu žvyras turi daugiau molio arba, jei ant kelio žvyruojamosios dalies molio arba juodžemio primetama iš griovių ar šalykelių, tai, palijus ir kelio žievei įmirkus, žievė praskysta ir kelias pajra.

Smėlio grunte tinkamai kelio žievei sudaryti tenka ant smėlio pilti (pridėti) molio, arba labai molėto žvyro. Tik kuomet molio ir smėlio mišinys ir sausros metu ant kelio pradės sukietėti, tada galima bus pradėti normalus žvyravimas žvyro plutai sudaryti.

Labai kenkia kelio žievės patvarumui vanduo, jeigu jis, neturėdamas nuotakumo į griovius, ant kelio žievės susilaiko. Todėl kelio važiuojamoji dalis ir šalikelės turi visuomet turėti pakankamą skersinį nuotakumą į kelio griovius. Dėl to tenka rūpin-

tis ir kelio provėžų, kuriose dažniausia susilaiko vanduo, pašalinimu ir šalikelių nuplaniravimu (nu-skutimui).

Lemiamą įtaką į kelio gerumą turi šoniniai grio-viai, jei jie tinkamai iškasti ir palaikomi. Kuo gi-lesni grioviai, kuo kelias aukščiau supiltas, tuo jis sausesnis ir geresnis. Ypatingai rūpestingai (giliai, nuotakiai) turi būti iškasti naujai vedamų kelių grio-viai, nes išnaujo juos perkasant, teks žemę mesti ant kelio ir jau ižvyruotą kelio plutą apmesti žemėmis (užkasti). Slėniuose tenka iš kelio griovių vandenį nuleisti, t. y. iškasti nuvedamuosius grio vius. Išva-žiuoti iš laukų į kelią, ūkininkai dažnai grio vius už-verčia ir sutrukdo vandens nutekėjimą. Grio vių nuo-takumui kenkia ir žolė, jei ji laiku neišpiauna ma, nes žolė apsineša žemėmis ir girovys greitai „užau-ga“. Kartą tinkamai sukastas girovys gali ilgesnį laiką būti be remonto, todėl nėra reikalo girovio šlaitus kasmet ardyti (kasti). Bet girovio dugnas reikalingas pravalyti kiekvieną pavasarį. Esant rei-kalui grio vius ištisai atnaujinti, geriau būtų, kad kai-mas ar seniūnija susidėję pasamdytų tam darbui at-likti nusimanančius žmones, surenkant iš kiekvieno kelio taisytojo priklausomą pagal kelio ilgumą dalį. Tuomet grioviai būtų sukasti vienodai, išlaikytas nuo-takumas. Nuvedamieji grioviai turėtų būti sukasa-mi valsč. sav-bės pastangomis.

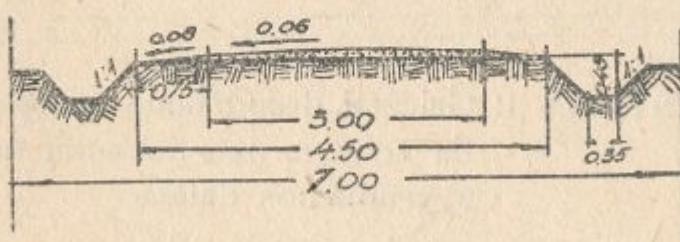
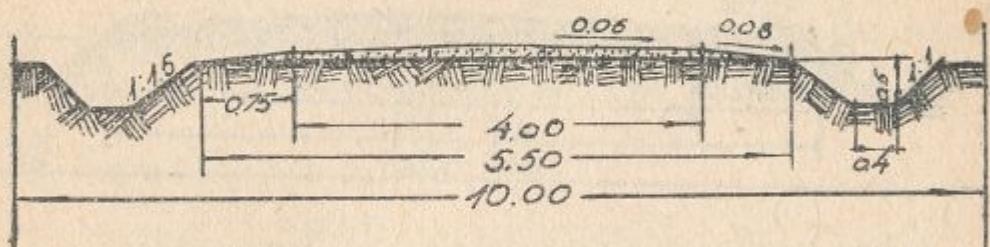
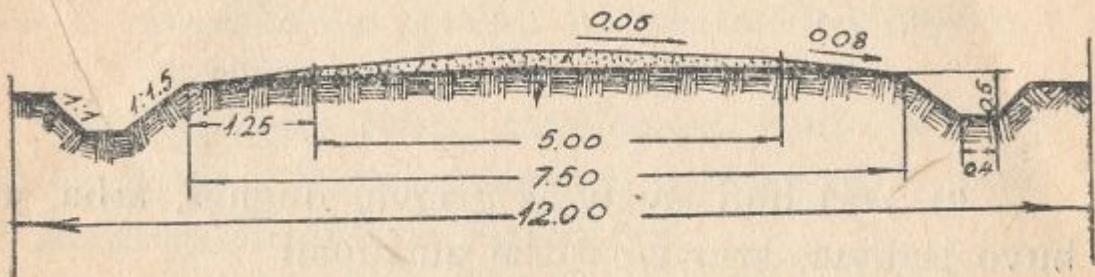
Kelio taisytojo prievolės.

Pagrindinai keliai taisomi Apskrities Valdybos nustatyтомis dienomis du kartu per metus: pavasarį ir rudenį.

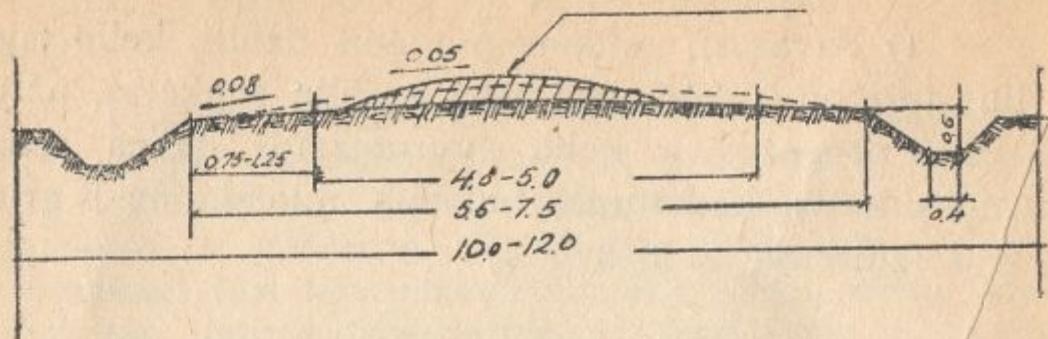
Kiekvienas kelio taisytojas jam duotame taisyti sklype privalo atliliki šiuos darbus:

A. Pavasario taisymo metu.

1) Pavasarij, keliams pradėjus džiūti, kelio taisilius turi būti akėčiomis arba grėbliu suakėtas, užlygintos provėžos ir kelio žvyruojamos dalies žemė taip sukasta, kad turėtų tinkamą nuotakumą į griovius (žiūr. br. 1, 2, 3 ir 4).

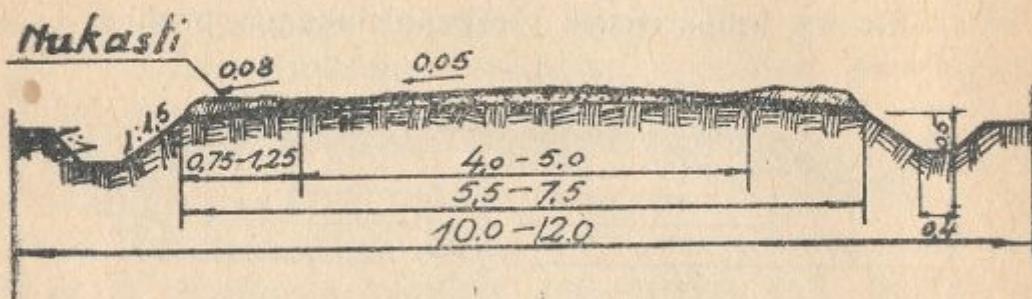

2) Jeigu šalikelės išsikėlusios ir trukdo nuo kelio vandeniui į griovius subėgti, tai još turi būti nuplaniruotos (nuskustos) ir nukasta molēta žemė sumetama į užgriovius (žiūr. br. 5).

Br. 4. Blogai sukastas kelio profilis.

3) Turi būti išvalytas griovių dugnas, arba, jei buvo įsakyta, grioviai ištisai atnaujinti.

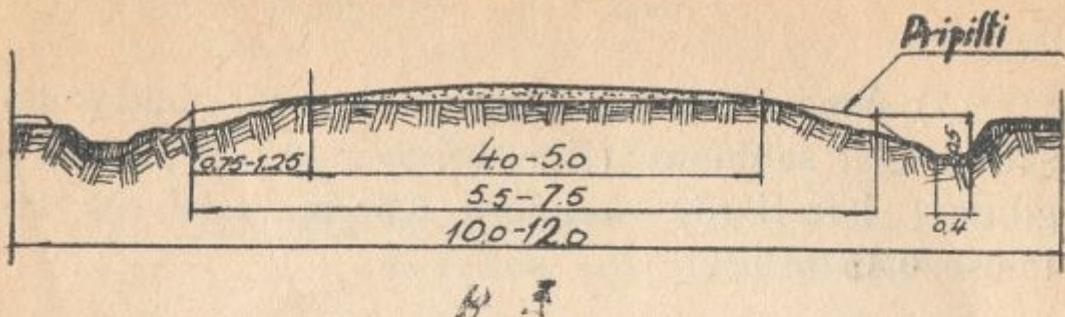

Br. 5. Šalikelės reikalinga nukasti.

PASTABA 1: Griežtai draudžiama žemę iš griovių, arba velėnas nuo šalikelii mesti ant kelio žvyruojamos dalies.

PASTABA 2: Išimtinais atsitikimais, kuomet kelio skersinis profilis lėbai status, viršaitis gali leisti žemę iš griovių dėti ir ant šalikelii (žiūr. brėž. 6).

4) Keliui pažvyruoti turi būti atvežta viršaičio nurodytu laiku nustatytas kiekis žvyro ir jis ant šalikelės, taislių ženklų pusėje, į krūveles supiltas.

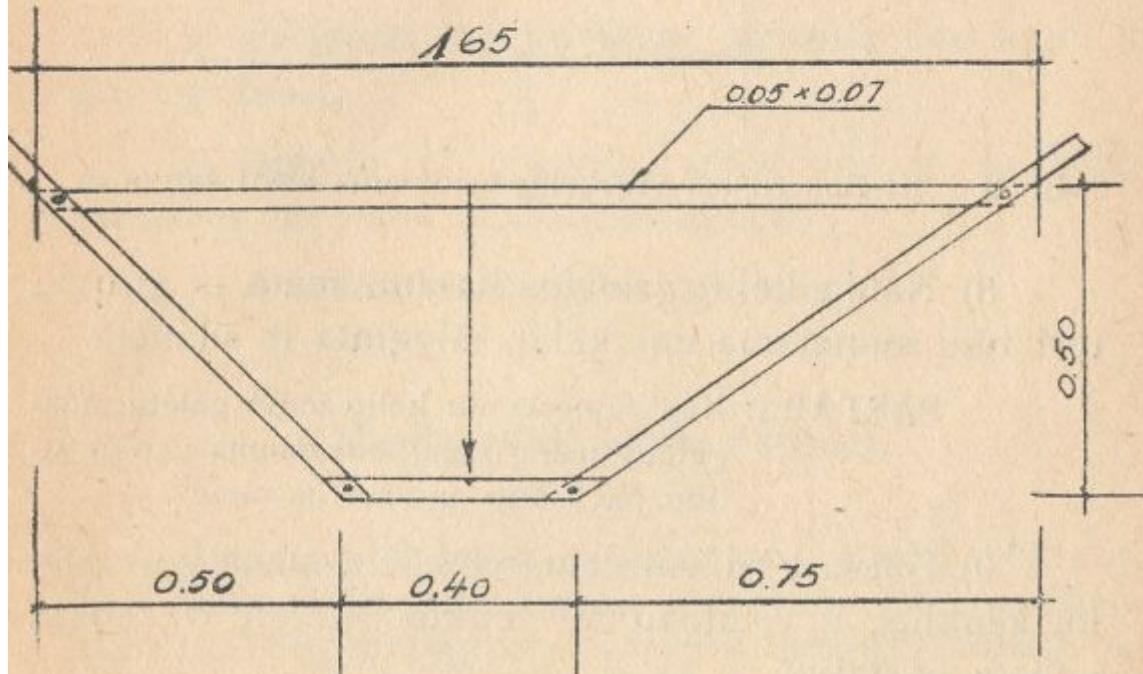

Br. 6. Esant stačiam profiliui, šalikelės gali būti užpiltos.

5) Nustatytu laiku, nevėluojant, turi būti žvyras ant kelio reikiamu platumu paskleistas ir didesni akmenys su grėbliu išgrėbstyti.

PASTABA: I rūš. kelias žvyruojamas 5,0 m. platumo,
II rūš. 4,0 m. ir III rūš. 3,0 m. platumo.

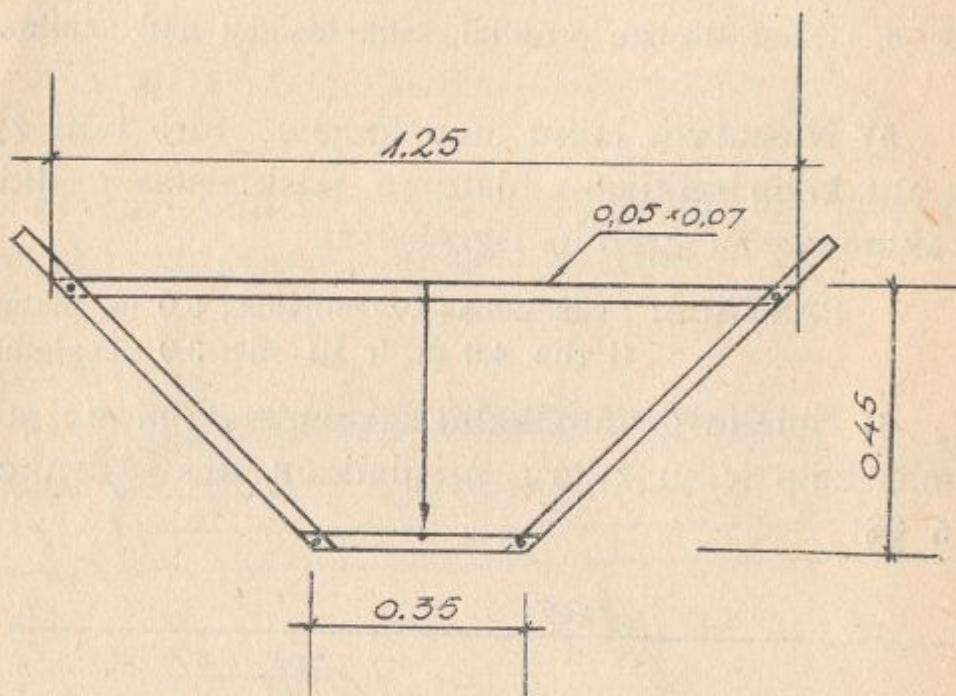
6) Smėlio grunto kelių taisymas su moliu atliekamas kaip ir su žvyru, prisilaikant šios instrukc. 4 ir 5 §§.

Br. 7. I-mos ir II-ros rūšies vieškelių grioviams kasti šablonas.

PASTABA: Kuomet smėlis pasidaro pakankamai molėtas, keliais pradedamas žvyruoti.

7) Atnaujinami ar nauji grioviai turi būti suka-sami pagal šablonus (žiūr. br. 7 ir 8) ir normalaus gilumo: I ir II rūš. keliuose 0,5 m. o III rūš. ke-liuose 0,45 m.

Br. 8. III-čios rūšies vieškelių grioviams kasti šablonas.

8) Naujų kelių griovius kasant, žemė iš griovių turi būti sumetama ant kelio, išlyginta ir suakėta.

PASTABA: Kad sumesta ant kelio žemė galėtų susigulėti, naujų kelių sukasimus geriau atlikti pavasario ar vasaros metu.

9) Sutvarkyti valsčiaus viršaičio nustatytais taislių ženklus, t. y. atnaujinti ženklo lysvelę ir ženkla į vietą pastatyti.

PASTABA: Ženklių įrašus daro valsčiaus sav-bė.

B. Rudens taisymo metu.

10) Rudens kelių taisymo metu turi būti užlygintos provėžos ir kelio važiuojamoji dalis pažvyruojama iškarto, nepilant į krūveles.

PASTABA: Be būtino provėžų užlyginimo, rudenį nėra reikalo kelio profilį sukasinėti.

Gretimų keliams ūkių prievolės.

Ūkių savininkai, kurių žemės prieina prie kelių, privalo:

- 1) Du kartu per metus, t. y. iki birželio mėn. 15 d. ir iki rugsėjo 1 d. išpiauti kelio grioviuose augančią žolę;
- 2) Iš laukų į kelią per griovius pasidaryti pervažas (tiltelius);
- 3) Sulyginti užgrioviuose sumestą nuo kelio ir griovių žemę;
- 4) Išpiauti iš griovių, užgriovių ir šalikelų piktžoles iki joms pradedant žydėti;
- 5) Atsodinti nulaužytus medelius.

Kelių grederiauvimas.

Besiplečiant auto susisiekimui, tenka rūpintis, kad keliai būtų pakankamai išlyginti. Dėl mažiausiu duobelių, nelygumų ar kelio bangų greičiau važiuoti neįmanoma. Kelią išlyginti rankomis taip, kad jis būtų tinkamas auto judėjimui bemaž negalima.

Todėl pastaruoju laiku keliams lyginti pradėta naujoti kelių drožtuvai — grederiai.

Kai kelio žievė sudžiūsta, sukietėja,—nei motoriniu, nei arkliniu grederiu kelio lyginimas neįmanomas. Todėl, kad grederis pasiektų savo tikslą, reikalinga jį naudoti arba anksti pavasarį, kuomet keliai dar nėra galutinai įdžiūvęs, arba po didesnių lietų, kuomet kelio žievė yra įmirkusi. Kelią gerai išlyginti galima ir grederiu užvelkant tik ką ant kelio išbertą ir dar nesuvažinėtą žvyrą. Vienu valsčiuje turimu grederiu visus valsčiaus kelius savo laiku apvažiuoti neįmanoma. Bet svarbesnieji keliai, kuriuos Apskrities Valdyba nustatys, turi būti grederiais sulyginti. Tik Valdybos nustatytyų kelių grederiavimą atlikus, galima pereiti antraeilius kelius grederiuoti.

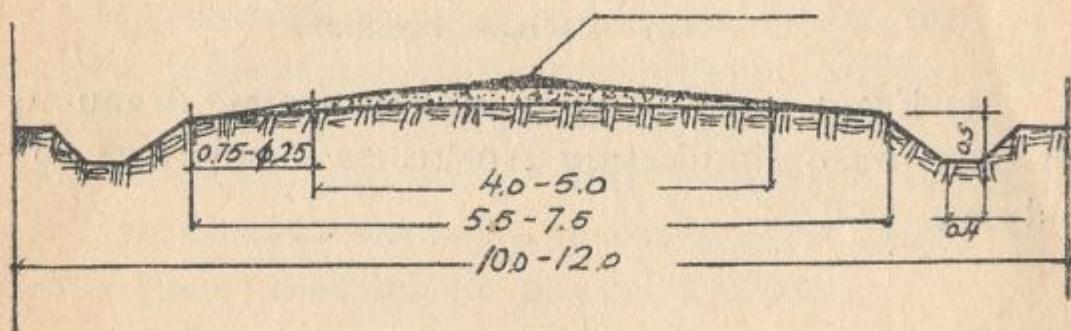
Grederiavimas arkliniu grederiu reikalingas įpratusių žmonių ir, be to, sutariančių (ne pripuolamai suvestų) arklių. Todėl tikslingiau būtų šioms prievolėms paskirti 6—10 km. kelio ruožui vieną ar kelią stambesnius ūkius, turinčius pakankamai arklių, atleidžiant juos nuo kitų naturalių pareigų, k. t. miško vežimo, mokykloms malkų vežimo ir pan.

Apskrities Valdybos nustatytyų kelių ruožų grederiavimas atliekamas:

1) Pavasarį, kuomet keliai pradedą džiūti, turi būti grederiu užvilktos provėžos, suprofiliuota važiuojamoji kelio dalis ir, reikalui esant, nuplaniruotos šalikelės, žemę nuo jų sumetant į griovius. Visa tai turi būti atlikta prieš pirmąjį kelių taisymą, kad kelių taisytojai, valydami griovius, grederio sumestą į griovius žemę išvalytų.

2) Kaip pavasarį taip ir rudenį, žvyrą ant kelio paskleidus jis turi būti grederiu užvilkitas (paly-

gintas). Vengiama suvaryti žvyrą ant kelio gūbrio. Kad nepasidarytų peraukštasis profilis, reikalinga sugrederiu vieną kartą pervažiuoti viduriu kelio, peili laikant gulsčiai. Tuomet kelio profilis darosi daugiau apskritas ir tinkamas važiuoti kelio viduriu (žiūr. br. 9).

Br. 9. Kelio gubrys grederiu nuskutamas.

3) Be šių būtinų pavasarinių ir rudens grederiavimų, reikia kelius grederiuoti ir po ilgesnių lietu, kuomet keliai įmirksta ir pasidaro kelio žievėje provėžos.

Kelio blogų vietų taisymas.

Blogas kelias dažniausia būna žemose šlapiose vietose. Tinkamiausia priemonė kelio blogas vietas pataisyti yra kelio tinkamas nusausinimas. Tokiose kelio vietose reikalinga:

1) Iškasti nuvedamuosius griovius ir, reikalui esant, įdėti pakankamai įgilintus betoninių vamzdžių tiltukus.

2) Kelią iškelti (išpilti): kur nauji keliai pri-mesti žemės iš užgriovių, o kur jau įžviruoti keliai,

— privežti žvyro arba smėlio.

3) Užliejamose kelio vietose supilti pylimus bent ne mažiau kaip 0,5 m. aukštumo virš aukščiausio vandens.

PASTABA: Čia paminėti darbai valsčiaus viršaičio nutarimu atliekami kaimo, seniūnijos ar viso valsčiaus jėgomis.

4) Esant reikalui kelio blogas vietas drenuoti, viršaitis prašo smulkesnių Apskrities Inžinieriaus nurodymų.

Viršaičio ir seniūno pareigos kelių taisymo srity.

1) Apskrities Valdybos nustatyto kelių taisymo termino ribose valsčiaus viršaitis daro smulkesnį kelių taisymo paskirstymą, t. y.:

a) nustato laikotarpi, per kurį anksti pavasarį kelai turi būti suakėti, sugrederiuoti, sukastas profilis, išvalyti grioviai;

b) nustato laiką, iki kurio pavasarį turi būti privežtos žvyro ar molio krūvelės;

c) nustato laikotarpi, per kurį žvyras arba molis turi būti paskirstytas, o stambesni akmens išgrębstytis;

d) kiekvienam kelio ruožui nurodo keliui pažvyruoti reikalingą kiekį žvyro (kiek m^3 žvyro dešimčiai kelio mtr.);

e) paskiria nuolatinius ūkius, kurie kelią gredieriuos, ir nustato kelio ruožų grederiavimo dienas ir eilę.

PASTABA: Šie parėdymai jteikiami seniūnams raštu, o seniūnai juos paskelbia kelių taisytojams, paimdami iš jų parašus.

2) Viršaičiai ir seniūnai privalo patys pavyzdžiu kelių taisymo prievolių atlikimo srityje. Seniūnai prižiūri savo seniūnijos taisytojus, kad keliai laiku, tiksliai ir rūpestingai būtų pataisyti. Seniūnai per savo sueigas viršaičiui praneša, apie kelių taisymo eigą ir neatlikusių prievolių ūkius.

3) Viršaitis kelių taisymo vykdymą ir jau pataisytus keliai tikrindamas, privalo sekti, ar duoti įsakymai išpildyti ir ar seniūnai tinkamai prižiūrėjo kelių taisymą. Už nerūpestingą kelių taisymo prievolių atlikimą kelių taisytojai, o reikalui esant ir seniūnai turėtų būti baudžiami, o blogai pataisyti keliai pakartotinai, arba pasamdant sutaisomi.

4) Viršaitis, tikrindamas keliai, nustato būdus ir duoda nurodymus, kaip sutaisyti blogasias kelio vietas. Taip pat apžiūri tiltus, kelrodžius ir reikalui esant imasi priemonių juos sutvarkyti.

Instrukcija duoda tik kelių tvarkymo metmenis. Kelių būvis daugiausia priklauso nuo viršaičių ir seniūnų gerų norų ir sumanumo; kokie šeimininkai, tokia ir tvarka.

A. STAŠKEVIČIUS
Apskrities Valdybos Pirmininkas.

K. GERMANAS
Apskrities Inžinierius.

Central. Valst. Biblioteka -
Panėvėžio Apskritys

~~VIRŠININKAI~~

Čia pridedamo rašto „Bangos“ spaustuvėje
išspausdinta 3000 egzempliorių 19.32 m.
Gelaudžio mén. 10 d. Nr.

„BANGOS“ spaustuvė
Panėvėžyje

2-98-2129

ARTYNO MAŽVYDO BIBLIOTEKA
LITERATŪROS NACIONALINĖ

98 / 21292

Lietuvos nacionalinė
M. Mažvydo biblioteka

000537381

„Bangos“ sp. Panevėžy. Telef. 444.